

بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با ویژگی‌های جمعیت شناختی در بین دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی

هدی سادات احمدی^۱

فاطمه زاده محمدی^۲

مهديه معصوم بیگی^۳

فرامرز سهرابی^۴

تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۰/۱۲

تاریخ وصول: ۹۰/۵/۲۸

چکیده

این پژوهش به منظور بررسی شیوع اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با سن و جنس و مقطع تحصیلی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی صورت پذیرفت. به این منظور ۶۶۷ نفر از تمام دانشکده‌های دانشگاه علامه طباطبائی که همگی کاربر اینترنت بودند، از طریق روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و از آنان آزمون ۲۰ سؤالی اعتیاد به اینترنت یانگ گرفته شد. از بین این افراد ۶ نفر یعنی ۰/۹ درصد معتاد به اینترنت و ۹۷ نفر یعنی ۱۴.۵ درصد کاربران در معرض خطر بودند. این نتیجه نشان می‌دهد که میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در میان

---

hs_ahmadi@yahoo.co

۱- دانشجوی دکترای روان‌شناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی (نویسنده مسئول)

۲- کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی دانشگاه علامه طباطبائی

۳- کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی دانشگاه علامه طباطبائی

۴- دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی

دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی نسبت به سایر آمارهای موجود در میزان حداقل است. به منظور بررسی رابطه اعتیاد به اینترنت با جنس و تحصیلات از آزمون معناداری نسبت استفاده شد و مشاهده شد که شیوع اعتیاد به اینترنت در بین دختران نسبت به پسران و نیز در بین دانشجویانی که در مقطع کارشناسی مشغولند، نسبت به دانشجویان کارشناسی ارشد بالاتر است. بین میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و سن همبستگی منفی داری وجود داشت اما این رابطه معنادار نبود.

واژگان کلیدی: اعتیاد به اینترنت، میزان شیوع، در معرض خطر، ویژگی‌های جمعیت شناختی.

مقدمه

صرف نظر از کاربردهای فراوان اینترنت در زندگی روزمره بشر امروز، این فناوری ویژگی‌های خاص و منحصر به فردی دارد که جذابیت آن را برای کاربران صد چندان می‌کند. امکان ناشناس ماندن، دسترسی آسان به اینترنت، تنوع مطالب موجود در اینترنت و فراهم آوردن امکان دور شدن از واقعیت‌های ناخوشایند زندگی از جمله این جذابیت‌هاست. در این بین کودکان، نوجوانان و جوانان بیش از هر رده سنی دیگری شیفته جست و جو و برقراری ارتباط با دنیای جدید هستند و ذهن پویای آنها مستعد گرایش به ناشناخته‌هاست. در این شرایط عدم شناخت کافی نسبت به چگونگی استفاده از اینترنت در کنار جذابیت‌های آن در ترکیب با برخی صفات و ویژگی‌های شخصی افراد، موجب سوءاستفاده مفرط از اینترنت می‌شود و همین مسائل موجب شده که در سال‌های اخیر پدیده‌ای به نام اعتیاد به اینترنت به وجود آید.

با توجه به پیامدهایی که اعتیاد به اینترنت برای فرد معتاد دارد، مثل تغییر دادن سبک زندگی به منظور صرف زمان بیشتر در اینترنت، بی‌توجهی به سلامت خود در نتیجه کار با اینترنت، اجتناب از فعالیت‌های مهم زندگی به منظور صرف وقت بیشتر در اینترنت، کاهش روابط اجتماعی، نادیده گرفتن خانواده و دوستان، مشکلات مالی، مشکلات تحصیلی،

مشکلات جسمانی و غیره (یانگ، ۱۹۹۹)، به نظر می‌رسد که لازم است مسأله اعتیاد به اینترنت و ابعاد آن مورد بررسی دقیق و علمی قرار گیرد. نتایج مطالعات قاسم‌زاده و همکاران (۱۳۸۵) نشان داده است که استفاده بیش از حد از اینترنت با متغیرهای احساس تنهایی، اعتماد به نفس، اضطراب، تغییرات خلق، احساس انزوای طلبی، شخصیت‌های درون‌گرا و رفتار اجتماعی نامناسب ارتباط دارد. به ویژه با توجه به آن که جمعیت کشور ما جوان است و آنان به بهره‌گیری از فناوری گرایش نشان می‌دهند، اعتیاد به اینترنت می‌تواند به منزله یک آسیب بالقوه مطرح باشد. مسأله بهره‌گیری مفرط از اینترنت، ابتدا به صورت گزارش‌های شرح حالی از حدود ۱۹۹۳ در مطبوعات مطرح شد. مشاهده‌ی ویژگی‌هایی شبیه علائم ترک و احساس اجبار در بهره‌گیری از اینترنت در برخی از کاربران، سبب شد که پژوهشگران ابتدا، معیارهای اعتیاد به اینترنت را از معیارهای اعتیاد به مواد اقباس کنند، اما دیری نگذشت که اغلب پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که باید اعتیاد به اینترنت را یک اختلال کنترل تکانه دانست و معیارهای آن را براساس شبیه‌ترین اختلال کنترل تکانه به اعتیاد به اینترنت یعنی آسیب شناسی قماربازی بیمارگون تنظیم کردند (قاسم‌زاده، شهرآرای و مرادی، ۱۳۸۷).

اعتیاد به اینترنت اصطلاحی بود که اولین بار توسط یانگ (۱۹۹۶) معرفی گردید. اما تا کنون علی‌رغم مطالعات گسترده در سال‌های اخیر، هنوز در بین روان‌شناسان در زمینه تعریف و اندازه‌گیری این اختلال توافق حاصل نشده است. به علاوه یک نظریه جامع که بتواند تعیین کند که چگونه این اختلال به بهداشت روانی یا اجتماعی ارتباط پیدا می‌کند، وجود ندارد (کاپلان ۲۰۰۲).

به طور کلی اعتیاد به اینترنت به عنوان نوعی استفاده از اینترنت که می‌تواند مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی و یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند تعریف می‌شود. این اختلال به عنوان نوعی اعتیاد رفتاری در نظر گرفته می‌شود که فرد نه به ماده بلکه به آنچه در اینترنت انجام می‌دهد یا به احساسی که در هنگام انجام آن به او دست می‌دهد، معتاد می‌شود و

موجب مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی، درسی و یا شغلی در زندگی فرد می‌شود (پارسائیان، ۱۳۸۳).

اورزاک (۱۹۹۹) اعتیاد به اینترنت را به عنوان یک مشکل روان‌شناختی دارای دو دسته علائم و نشانه می‌داند: نشانه‌های روان‌شناختی (احساس خوب هنگام استفاده از اینترنت، ناتوانی در توقف آن، احساس تهی بودن، افسردگی و بدخلقی در مواقع عدم استفاده و مشکل در مدرسه یا کار، صرف کردن وقت بیشتر و بیشتر با رایانه، غیبت از خانواده و دوستان و دروغ گفتن به کارفرما یا افراد خانواده در مورد فعالیت‌ها) و نشانه‌های جسمانی (سندرم عصبی دست، خشکی چشم، سردردهای میگرنی، پشت درد و اختلال در خواب، بی‌نظمی در غذا خوردن و صرف نظر کردن از بعضی وعده‌های غذایی و توجه نکردن به بهداشت شخصی).

از دیدگاه یانگ (۱۹۹۹) اعتیاد به اینترنت الگوی غیرانطباقی استفاده از اینترنت است که موجب تخریب یا ناراحتی قابل ملاحظه از نظر بالینی می‌شود و با سه یا بیشتر از علائم زیر که در طول ۱۲ ماه روی می‌دهد، تظاهر می‌یابد.

۴. تحمل^۱، که با هر یک از موارد زیر تعیین می‌شود:

الف: نیاز برای افزایش قابل ملاحظه مقدار زمان مصرف شده در اینترنت برای رسیدن به رضامندی.

ب: کاهش قابل ملاحظه در اثرات استفاده از اینترنت در هنگام استفاده از همان مقدار زمانی که صرف استفاده از اینترنت شده است.

۴. ترک^۲، که با هر یک از موارد زیر تعیین می‌شود:

الف: نشانگان ترک اینترنت (بروز نشانه‌های محرومیت از استفاده از اینترنت):

۴. قطع یا کاهش استفاده از اینترنت به مقادیری بیشتر و طولانی‌تر از آنچه مورد انتظار است.

1. Tolerance

2. Withdrawal

- ۴ دو یا بیشتر از علائم زیر ظرف چند روز تا یک ماه بعد از قطع تظاهر می‌کند:
بیقراری روانی- حرکتی، اضطراب، افکار وسواسی درباره اینکه در اینترنت چه می‌گذرد،
رویا و خیالبافی درباره اینترنت و حرکات تایپ ارادی و غیرارادی با انگشتان.
- ۳ معمولاً باعث تماس بیشتر یا طولانی‌تر از آنچه در نظر گرفته شده بود، می‌شود.
- ۴ میل مداوم یا تلاش‌های ناموفق برای کاهش یا کنترل استفاده از اینترنت وجود دارد.
- ۵ وقت زیادی صرف فعالیت‌های مربوط به اینترنت می‌شود.
- ۶ فعالیت‌های مهم اجتماعی، شغلی یا تفریحی به خاطر استفاده از اینترنت حذف می‌شود
یا کاهش می‌یابد.
- ۷ استفاده از اینترنت علیرغم دانستن این که مسائل مستمر جسمانی، اجتماعی، شغلی یا
روانی از آن ناشی شده یا آن را تشدید کرده است.
- ۸ احساس بیقراری یا حساسیت در هنگامی که استفاده از اینترنت متوقف می‌شود.
- ۹ استفاده از اینترنت، شیوه‌ای برای فرار یا تسکین احساس درماندگی، گناه، اضطراب و
افسردگی است.
- ۱۰ فرد به اعضای خانواده یا دیگران برای پنهان کردن زمان صرف شده، دروغ می‌گوید.
- ۱۱ فرد علیرغم بالا بودن صورت حساب مخارج، دوباره به استفاده از اینترنت ادامه
می‌دهد.
- به نظر دیویس (۲۰۰۱) دو شکل متفاوت از اختلال اعتیاد به اینترنت وجود دارد:
- ۱ استفاده بیش از اندازه و سوء استفاده از اینترنت که در نتیجه آسیب‌شناسی روانی قبلی
فرد می‌باشد که در اثر عوامل تقویتی که از اینترنت دریافت می‌کند، در فرد باقی می‌ماند.
- ۲ استفاده مرضی کلی از اینترنت که شامل استفاده مرضی کلی از اینترنت مثلاً گپ،
پرسه زدن و ایمیل زدن بوده و علت اصلی آن بافت اجتماعی فرد است.

با نگاهی دیگر می‌توان گفت که حداقل ۵ نوع اعتیاد فرعی به اینترنت وجود دارد: اعتیاد به موضوعات جنسی در اینترنت، اعتیاد به روابط اینترنتی، اجبار شبکه‌ای (اعتیاد به قمار بازی، بازی‌های دوجانبه و خرید و تجارت در اینترنت)، جمع‌آوری اطلاعات و اعتیاد به رایانه. یانگ (۱۹۹۶) دریافت که معتادان به اینترنت به طور متوسط ۳۸ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می‌کردند در حالی که غیر وابسته‌ها ۸ ساعت. البته اعتیاد فقط با میزان ساعات استفاده تشخیص داده نمی‌شود. بعضی از مردم ممکن است علائم اعتیاد را با ۲۰ ساعت در هفته نشان دهند در حالی که برخی دیگر که بیش از ۳۰ ساعت وقت صرف می‌کنند، این علائم را نداشته باشند.

در رابطه با سبب‌شناسی این اختلال نیز نظریات مختلف و بسیاری وجود دارد که در اینجا به بیان جمع‌بندی این نظریات می‌پردازیم. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان به این نتیجه رسید که دو زمینه در ایجاد اعتیاد به اینترنت سهم می‌باشند. این دو زمینه با یکدیگر تعامل تنگاتنگ دارند و تنها توجه به هر دو زمینه است که می‌تواند موجب فهم کامل این اختلال شود. یکی از زمینه‌های پدید آورنده این اختلال جذب شدن به برخی از ویژگی‌های منحصر به فرد اینترنت می‌باشد. اما زمینه دیگر طرد کردن و انکار یک سری از ویژگی‌های شخصی و محیطی از سوی دیگر است. ناخوشایندی‌های موجود در محیط و نیز احساسات ناخوشایند درونی در کنار جذابیت‌های اینترنت موجب جذب شدن مرضی به سوی اینترنت می‌شود؛ تعامل یک سری ویژگی‌های شخصیتی با این جذابیت‌ها در این میان نقشی مهم دارد که برای فهم اختلال باید همه این عوامل و زمینه‌ها و تعامل آنها با یکدیگر در نظر گرفته شود. ویژگی‌های درونی که موجب می‌شود فرد به اینترنت پناه برد شامل تمام احساسات ناخوشایند درونی فرد از جمله احساس اضطراب، افسردگی، گناه، درماندگی، بی‌کفایتی، تنهایی و ... می‌باشد. فرد با پناه بردن به اینترنت از واقعیت خویش یا محیط خویش فرار می‌کند و مکانی برای ارضای مجازی کمبودها و نیازهای خویش می‌یابد. در واقع یکی از ویژگی‌های مهم چنین افرادی گریز از واقعیت و عدم کفایت برای روبرو شدن با مسائل شخصی و محیطی است. یکی دیگر از

ویژگی‌هایی که در تحقیقات دیده می‌شود رابطه این اختلال با آگاهی هیجانی پایین است. چنین افرادی چون نسبت به هیجانات ناخوشایند خود و علل آن‌ها ناآگاهند، برای تسکین خود به اینترنت روی می‌آورند. فشارهای محیطی و محیط خانوادگی نامساعد نیز زمینه‌ساز پناه بردن فرد به اینترنت می‌گردد و فرد به این طریق قادر خواهد شد که رنج موجود در محیطش را در دنیای مجازیش فراموش کند.

اما در کنار جذابیت‌های اینترنت و طردکننده‌های شخصی و محیطی وجود یک ویژگی دیگر نیز برای ظهور این اختلال لازم است و آن مشکل در کنترل تکانه می‌باشد؛ چرا که فرد حتی پس از آنکه فهمید که اینترنت نه تنها مشکلاتش را رفع نکرده بلکه موجب اختلال در عملکرد روزانه‌اش می‌شود، نیز نمی‌تواند آن را ترک کند. در واقع عدم کنترل تکانه موجب تأمین ملاک‌های لازم برای بروز اختلال و نیز موجب تداوم اختلال می‌شود.

شیوع اعتیاد به اینترنت در میان کسانی که از اینترنت استفاده می‌کنند به میزان ۲ تا ۱۴ درصد تخمین زده می‌شود (امیدوار و صارمی ۱۳۸۱). شیوع اعتیاد به اینترنت در جوامع مختلف و در جمعیت‌های مختلف سنی متفاوت است. بیشتر تحقیقات انجام شده نیز روی جمعیت نوجوان صورت گرفته است. برای مثال در تحقیقی که روی ۲۶۲۰ نوجوان آمریکایی صورت گرفت ۲/۴٪ اعتیاد به اینترنت داشتند (اف کائو و ال سو، ۲۰۰۶). در یونان میزان اعتیاد به اینترنت در این رده سنی ۱۱٪ (کنستانتینوس ای سیمون و همکاران، ۲۰۰۸) و در کره ۱۰/۷٪ (سو پارک و همکاران، ۲۰۰۸) برآورد شده است. در ایران نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت در دختران دبیرستانی ۳/۸ درصد برآورد شده است (قاسم زاده، شهرآرای و مرادی، ۱۳۸۷). همانطور که می‌بینیم آمارهای موجود در کشورهای مختلف درباره جمعیت نوجوان می‌باشد و این در حالی است که در تحقیقی که در آمریکا انجام شد مشخص شد که بیشترین نرخ شیوع در اواخر دهه ۲۰ سالگی و آغاز دهه ۳۰ سالگی می‌باشد (مارتاشو و دونالد بلاک، ۲۰۰۸). به همین دلیل پژوهش حاضر به بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در میان جوانان دانشجوی پرداخته است. تحقیقات انجام شده در ایران بر روی دانشجویان دانشگاه‌های مشهد، علوم

بهبودی و علوم پزشکی اصفهان میزان اعتیاد به اینترنت را ۰ تا ۱۵ درصد کاربران نشان داده است (سهرابی، ۱۳۸۶). با توجه به آن که مشاهده می‌شود تحقیقات انجام شده روی جمعیت دانشجویان ایرانی آمارهای مختلفی را در اختیار ما قرار می‌دهد، این پژوهش به بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی پرداخته است.

تحقیقات نشان می‌دهد که شیوع اعتیاد به اینترنت می‌تواند متأثر از ویژگی‌های جمعیت شناختی از جمله سن و جنس و میزان تحصیلات باشد. در تحقیقی که در نروژ انجام شد نشان داده شد که مذکر بودن، جوان بودن و داشتن تحصیلات دانشگاهی با استفاده مشکل‌زا از اینترنت ارتباط دارد (بکن و همکاران، ۲۰۰۹) در حالی که در پژوهشی که بین دانشجویان آمریکایی صورت گرفت، تفاوتی بین زنان و مردان یافت نشد (فورتسون و همکاران، ۲۰۰۷). افراد بزرگسال به احتمال زیاد کمتر مبتلا به اختلال اعتیاد به اینترنت می‌شوند (نای و اربینگ، ۲۰۰۰). تحقیقات نشان می‌دهد که این اختلال افراد با تحصیلات بالا را بیشتر تحت تأثیر قرار می‌دهد (اداره آمار آمریکا، ۱۹۹۹). یانگ (۱۹۹۸) نیز در تحقیقی به این نتیجه رسید که موقعیت اجتماعی اقتصادی بالا و تحصیلات بالا خطر ابتلا به این اختلال را بیشتر می‌کند. جنسیت نیز یکی از عواملی است که نوع کاربری و میزان اعتیاد به اینترنت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. مردها در اینترنت بیشتر به دنبال قدرت، مقام، سلطه طلبی و رؤیاهای جنسی هستند در مقابل، زنها، گروه‌های دوستی حمایتی، روابط عاشقانه و ارتباطاتی را که بتوان در پناه آن خود را از دیگران پنهان کرد را طلب می‌کنند. در اکثر تحقیقات نشان داده شده است که میزان شیوع در مردان بیشتر است. در تحقیقی (نای و اربینگ، ۲۰۰۰) نشان داده شد که ۶ درصد واریانس میزان شیوع با عامل جنسیت مشخص می‌شود. نتایج پژوهش باکن، ونزل، گوستون، جوهانسون و کورن (۲۰۰۹) نشان داد که اعتیاد به اینترنت و در معرض خطر بودن به شدت در ارتباط با جنس و سن بودند و همین‌طور شیوع بیشتری را در میان مردان جوان داشتند همین‌طور سطح تحصیلات دانشگاهی فاکتوری بود که به طور مثبت در ارتباط با استفاده از اینترنت مشکل‌دار بود.

پژوهش حاضر بر آن است که در رابطه با مسأله اعتیاد به اینترنت در قالب سؤالات پژوهشی زیر پاسخ علمی بیابد:

- ۱ نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی چقدر است؟
- ۲ آیا میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در میان دو جنس زن و مرد تفاوت متفاوت است؟
- ۳ آیا میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در میان مقاطع مختلف تحصیلات دانشگاهی تفاوت دارد؟
- ۴ آیا بین سن دانشجویان شرکت کننده و میزان اعتیاد به اینترنت، همبستگی معناداری وجود دارد؟.

روش پژوهش، جامعه و نمونه

جامعه آماری این پژوهش تمام دانشجویان دانشکده‌های مختلف دانشگاه علامه طباطبائی در مقطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ بود که در حدود ۱۵۰۰۰ دانشجو بودند و همگی کاربر اینترنت محسوب می‌شدند.

برای نمونه‌گیری از روش جامعه در دسترس استفاده شد. به این ترتیب که محققان به دانشکده‌های مختلف مراجعه می‌کردند و به طور تصادف پرسشنامه‌ها را در اختیار دانشجویان مختلف قرار می‌دادند. تعداد پرسشنامه‌هایی که در هر دانشکده توزیع شد، متناسب با تعداد دانشجویان هر دانشکده بود به طوری که به طور متوسط در حدود ۵ درصد دانشجویان هر دانشکده به پرسشنامه پاسخ دادند. مکان‌های توزیع پرسشنامه شامل کلاس درس، کتابخانه، سایت، حیات و غذاخوری بود به طوری که بتواند نمونه تصادفی‌ای را در اختیار ما قرار دهد. در مجموع ۶۶۷ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند. اجرای این پژوهش از اوایل دی ۱۳۸۷ آغاز شد و تا اواسط اسفند به طول انجامید.

ابزار پژوهش

با توجه به عدم اتفاق نظر بر سر معیارهای تشخیصی اعتیاد به اینترنت، پژوهشگران در پژوهش‌های خود پرسش‌نامه‌های گوناگون را برای سنجش این پدیده تدوین کرده و به کار برده‌اند. از میان این مقیاس‌ها، پرسش‌نامه هشت سؤالی یانگ و پس از آن پرسش‌نامه بیست سؤالی او (۱۹۹۹) بیش از همه مورد استفاده قرار گرفته است. در این پژوهش نیز از پرسشنامه بیست سؤالی یانگ استفاده شد.

در اجرای آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ در سوئد، پس از حذف ۷ سؤال (به سبب آنکه هیچ تفاوتی را میان آزمودنی‌ها نشان ندادند)، آلفای کرونباخ ۰/۹۵ به دست آمد (انگلب‌رگ و سورگ، ۲۰۰۴). در کره، یو و همکاران (۲۰۰۴) و کیم و همکاران (۲۰۰۵) آلفای کرونباخ بیش از ۰/۹۰ را به دست آوردند، و ینگ، چو، بی‌تی، لی و چو (۲۰۰۵) پایایی آزمون باز آزمون پس از دو هفته را ۰/۸۵ به دست آوردند. ونگ و همکاران (۲۰۰۳) نیز پس از حذف پاسخ گاهی (به دلیل گرایش کره‌ای‌ها به دادن پاسخ خنثی) آلفای کرونباخ ۰/۹۰ را به دست آوردند. در پژوهش شهر آرای و همکاران (۱۳۸۷) آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد.

در این پرسشنامه، پاسخ دهنده باید به هر یک از ۲۰ سؤال روی مقیاس ۵ درجه‌ای شامل به ندرت (۱)، گاهی (۲)، معمولاً (۳)، اغلب (۴) و همیشه (۵) پاسخ بدهد. برای ارزیابی نمره حاصل از دستورالعمل یانگ (۱۹۹۸) استفاده شد، بدین معنا که نمره ۲۰ تا ۳۹ نشان دهنده کاربر معمولی، نمره ۴۰ تا ۶۹ نشان دهنده کاربر در معرض خطر و نمره کاربر ۷۰ تا ۱۰۰ نشان دهنده کاربر معتاد است.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش ۶۶۷ دانشجوی شرکت کردند که همگی کاربر اینترنت بودند. کاربران بر اساس نمره‌ای که در آزمون اعتیاد به اینترنت گرفتند به سه گروه تقسیم شدند: ۵۶۴ کاربر معمولی، ۹۷ کاربر در معرض خطر و ۶ کاربر معتاد به اینترنت بودند. به این ترتیب، میزان شیوع اعتیاد به

اینترنت در میان دانشجویان دانشگاه علامه ۰.۹ درصد و میزان شیوع کاربران در معرض خطر ۱۴.۵ درصد می‌باشد.

جدول ۱. تقسیم شرکت کنندگان به سه گروه معتاد، در معرض خطر و معمولی بر اساس نمره آنها در آزمون اعتیاد به اینترنت

نام گروه	کاربر معمولی	کاربر در معرض خطر	کاربر معتاد
تعداد	۵۶۴	۹۷	۶
درصد	۸۴.۶	۱۴.۵	۰.۹

به منظور بررسی وضعیت کاربران معتاد به اینترنت و در معرض خطر در دانشکده‌های مختلف دانشگاه علامه طباطبائی، درصد گروه‌های مختلف در دانشکده‌ها محاسبه شد که در جداول زیر نمایش داده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود بیشترین درصد اعتیاد به اینترنت در دانشکده‌های بیمه و علوم اجتماعی و کمترین آن در دانشکده‌های حقوق و اقتصاد بوده است. بیشترین درصد کاربران در معرض خطر در دانشکده‌های مدیریت، بیمه و اقتصاد و کمترین آن در دانشکده‌های روان‌شناسی و علوم اجتماعی بوده است.

جدول ۲. درصد شیوع کاربران در معرض خطر و معتاد در دانشکده‌های دانشگاه‌های علامه طباطبائی

نام دانشکده	درصد کاربران در معرض خطر	درصد کاربران معتاد	تعداد افراد نمونه
دانشکده بیمه	۳۰	۵	۲۰
دانشکده علوم اجتماعی	۱۳/۲	۲/۲	۹۱
دانشکده مدیریت	۲۰/۷	۲/۲	۹۲
دانشکده اقتصاد	۲۶/۱	۰	۱۰۲
دانشکده ادبیات	۱۵/۶	۰/۹	۱۰۹
دانشکده حقوق	۲۵/۳	۰	۸۵
دانشکده روان‌شناسی	۹/۸	۰/۶	۱۷۲

به منظور بررسی وضعیت شرکت کنندگان دختر و پسر درصد وضعیت کاربران در هر کدام از دو جنس محاسبه شد. همان طور که دیده می‌شود در درصد کاربران در معرض

خطر تفاوتی بین دو جنس دیده نمی‌شود اما در میان کاربران معتاد بین دو جنس تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۳. درصد شیوع کاربران در معرض خطر و معتاد در بین دو جنس

جنس	درصد کاربران در معرض خطر	درصد کاربران معتاد	تعداد افراد نمونه
دختر	۱۶/۳	۱/۳	۴۵۵
پسر	۱۹/۷	۰/۷	۱۵۲

برای آزمودن این فرضیه که میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در دختران بیشتر از پسران است از آزمون معنادار بودن تفاوت بین دو نسبت مستقل استفاده شد. در این آزمون خطای استاندارد محاسبه شده برابر با $0/008$ و $Z=1.25$ بود. با توجه به آنکه Z محاسبه شده از Z جدول (۱.۶۴) کوچک‌تر است فرضیه ما تأیید می‌شود.

با بررسی شیوع اعتیاد به اینترنت در دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد مشاهده می‌شود که تمام ۶ نفری که در این تحقیق اعتیاد به اینترنت داشتند از مقطع کارشناسی می‌باشند. در نتیجه این فرضیه که میزان شیوع اعتیاد به اینترنت در مقطع کارشناسی بیشتر از مقطع کارشناسی ارشد است با سطح معناداری $0/99$ تأیید می‌شود. همچنین میزان کاربران در معرض خطر نیز در میان دانشجویان کارشناسی بیشتر از دانشجویان کارشناسی ارشد می‌باشد.

جدول ۴. درصد شیوع کاربران در معرض خطر و معتاد در دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد

تحصیلات	درصد کاربران در معرض خطر	درصد کاربران معمولی	تعداد افراد نمونه
کارشناسی	۱۷	۱/۴۹	۴۶۷
کارشناسی ارشد	۱۵/۱	۰	۱۲۶

سن شرکت کنندگان در این پژوهش از ۱۸ سال تا ۳۹ سال بود. ۸۹ درصد شرکت کنندگان بین ۱۸ تا ۲۵ سال بودند. در این میان ۲۰ ساله‌ها بیشترین درصد شرکت کننده را داشتند (۲۰ درصد). برای آزمودن این فرضیه که بین سن و نمره آزمون اعتیاد به اینترنت

همبستگی وجود دارد، ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شد که مساوی $0.26+$ بود که معنادار نمی‌باشد، بنابراین این فرضیه رد می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش نشان داد که نرخ شیوع اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی، 0.9 درصد می‌باشد که در حد کم‌ترین ارقام به دست آمده در تحقیقات کشورهای دیگر و سایر تحقیقاتی است که روی دانشجویان ایرانی صورت گرفته است. درصد شیوع اعتیاد به اینترنت در کل جمعیت مورد مطالعه 0.9 و در جمعیت دختران $1/3$ می‌باشد در صورتی که با توجه به پژوهش قاسم‌زاده، شهرآرای و مرادی (۱۳۸۷) شیوع اعتیاد به اینترنت در میان دختران دبیرستانی $3/8$ درصد محاسبه شد.

براساس نتایج پژوهش حاضر شیوع اعتیاد به اینترنت در دختران $1/3$ و در پسران 0.7 می‌باشد که با توجه به این نتایج شیوع اعتیاد به اینترنت در دختران بیشتر از پسران می‌باشد که این یافته مغایر با یافته‌های پژوهش باکن، ونزل، گوتستون، جوهانسون و کورن (۲۰۰۹) است که نشان داد که اعتیاد به اینترنت و در معرض خطر بودن به شدت در ارتباط با جنس بودند و شیوع بیشتری را در میان مردان جوان داشتند. همین‌طور با پژوهش فورسون و همکاران (۲۰۰۷) که در آن در میان دانشجویان آمریکایی تفاوتی بین زنان و مردان یافت نشد نیز مخالف است.

در این پژوهش گرچه میان سن و نمره فرد در آزمون اعتیاد به اینترنت همبستگی معکوس مشاهده شد اما این همبستگی معنادار نبود در صورتی که در پژوهش باکن، ونزل، گوتستون، جوهانسون و کورن (۲۰۰۹) اعتیاد به اینترنت و در معرض خطر بودن به شدت در ارتباط با سن بودند.

در پژوهش حاضر تعداد افراد در معرض خطر با افزایش مقطع تحصیلی کاهش می‌یابد در حالی که در پژوهش باکن، ونزل، گوتستون، جوهانسون و کورن (۲۰۰۹) سطح تحصیلات دانشگاهی فاکتوری بود که به طور مثبت در ارتباط با استفاده از اینترنت مشکل‌دار بود. شیوع کاربران در معرض خطر در این تحقیق ۱۴.۴ درصد بود. کاربران در معرض خطر کسانی هستند که به دلیل بهره‌گیری از اینترنت با مشکلاتی مواجه شده‌اند و باید اثراتی را که استفاده از اینترنت بر زندگی‌شان گذاشته است، به دقت زیر نظر داشته باشند (یانگ، ۱۹۹۸). با توجه به آنکه اثرات سوء استفاده مفرط از اینترنت در میان کاربران در معرض خطر نیز خود را نشان می‌دهد و با توجه به آنکه احتمال آن وجود دارد که کاربران در معرض خطر به کاربران معتاد تبدیل شوند و با توجه به شیوع زیاد کاربران در معرض خطر در این پژوهش و سایر پژوهش‌های مشابه، پیشنهاد می‌شود که این گروه از کاربران مورد توجه قرار گیرند و برای آنان آموزش‌هایی در زمینه مقابله با سوء استفاده مفرط از اینترنت در دانشگاه‌ها و سایر مراکز برگزار شود. به علاوه با توجه به شیوع بالای کاربران در معرض خطر پیشنهاد می‌شود که در مراکزی مانند دانشگاه‌ها یا سایر مراکزی که استفاده از اینترنت ضروری است، برای پیشگیری افراد به تبدیل شدن به کاربران در معرض خطر یا معتاد برای همگان کلاس‌های آموزشی برای پیشگیری برگزار شود.

امید است نتایج این پژوهش به مسئولان کمک کند تا با شناسایی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و کاربران در معرض خطر اقداماتی در جهت درمان و به خصوص پیشگیری این اختلال صورت دهند. پیشنهاد می‌شود که در رابطه با عواملی که می‌تواند موجب شیوع بالاتر اعتیاد به اینترنت در میان دختران و دانشجویان کارشناسی می‌شود و نیز در رابطه با عوامل شیوع بالای کاربران در معرض خطر، پژوهش‌هایی صورت گیرد.

منابع فارسی

- امیدوار، احمد؛ صارمی، علی اکبر. (۱۳۸۱). *اعتیاد به اینترنت*، نشر تمرین.
- سهرابی، فرامرز؛ مقالات همایش اسلام و آسیب‌های اجتماعی.
- فیروز بخت، مهرداد. (۱۳۸۰). *اعتیاد به اینترنت*؛ سروش ۹۷.
- قاسم زاده لیلی، شهرآرای مهرناز، مرادی علیرضا؛ بررسی میزان شیوع اعتیاد به اینترنت و رابطه آن با تنهایی و عزت نفس در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران؛ *فصلنامه تعلیم و تربیت*، شماره ۸۹.

منابع انگلیسی

- Bakken IJ, Wenzel HG, Götestam KG, Johansson A, Oren A. (2009) Internet addiction among Norwegian adults: a stratified probability sample study. *Scandinavian Journal of Psychology*. 50(2), 121-127.
- Davis RA. (2001) A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Engelberg, E., Sjöberg, L. (2004). Internet use, social skill, and adjustment. *CyberPsychology & Behavior*, 7(1), 41-47.
- F. Cao, L. Su. (2006) Internet addiction among Chinese adolescents: prevalence and psychological features. *Child: Care, Health and Development*, Volume 33, Issue 3, pages 275-281.
- Fortson, B. L., Scotti, J. R., Chen, Y.-C., Malone, J., Del, B., & Kevin S. (2007). Internet use, abuse, and dependence among students at a southeastern regional university. *Journal of American College Health*, 56, 137-144
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M.-Y., Yeun, In Press, E.-J., Choi, S.-Y., Seo, J.-S. & Nam, B. W. (2005), Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, Corrected Proof.
- Orzack MH, Orzack DS. (1999) Treatment of computer addicts with complex co-morbid psychiatric disorders. *Cyberpsychology and Behavior*, 2, 465-473.
- Park SK, Kim JY, Cho CB. Prevalence of Internet addiction and correlations with family factors among South Korean adolescents. (2008) *Adolescence*, 43(172), 895-909.
- Whang, L.S.-M., Lee, S., & Chang, G. (2003). Internet over-users > psychological profiles: A behaviour sampling analysis on Internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 6(2), 143-150.

- Yoo, H.J., Cho, S.C., Ha, J., Yune, S.K., Kim, S.J. (2004). Attention deficit hyperactivity symptoms and Internet Addiction. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 58, 487-494.
- Yang CK, Choe BM, Baity M, Lee JH, Cho JS. SCL-90-R and 16PF profiles of senior high school students with excessive internet use *Can J psychiatry* 2005 Jun; 50(7):407-14.
- Young, K.S. (1999) Evaluation and treatment of Internet Addiction. In L. VandeCreek & T. Jackson (Eds.). *Innovations in Clinical Practice: A Source*
- Young, K.S. (1999) Internet Addiction: Evaluation and Treatment. *Student British Journal of Medicine*. 7, 8-9.
- Young, K.S. (1996) Addictive use of the Internet: A case that breaks the stereotype. *Psychological Reports*. 79, 899-902. 15.
- Young, K.S. (1998) Internet Addiction: The emergence of a new disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1 (3), 237 – 244.